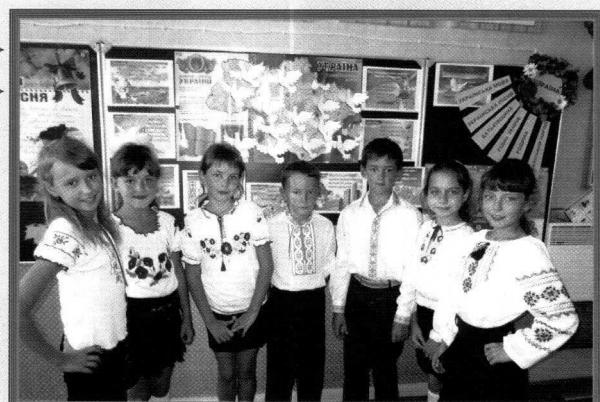

№3 2015

ПОЧАТКОВА ШКОЛА

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Пізнаємо, вчимося, творимо.

Любов Симоненко, вчитель вищої категорії
ЗОШ № 8 м. Жовті Води Дніпропетровської обл.

Казка метеликів-першокласників.

Мирослава Гордійко, вчитель-методист
Мамаївського ЗНЗ І–ІІІ ст. № 2
Кіцманського р-ну Чернівецької обл.

ЧИВСЬКА
ІМЕНІ БОГДАНІ
Ідентифікація
БІБЛІОТЕКИ

Світлана МАРТИНЕНКО,
завідувач кафедри початкової освіти
та методик гуманітарних дисциплін,
доктор педагогічних наук, професор
Київського університету імені Бориса Грінченка

Як батьки можуть допомогти дитині навчатися в школі

До чого Ви готуєте Вашого сина? –
хтось запитав мене.
– Бути людиною! – відповів я...
М. Пирогов

Написання цієї статті зумовлено тим, що сучасних батьків часто хвилює питання, як допомогти дитині успішно навчатися, долати труднощі в навчально-пізнавальній діяльності. Часто ввечері в сім'ї можна почути запитання: "Ти зробив уроки?", "Чому не сідаєш виконувати домашні завдання?" тощо. Домашні завдання стають темою для обговорення на батьківських зборах, постійних суперечок між батьками і дітьми. Деякі батьки скаржаться, що їхні діти роблять уроки упродовж 3–4 годин, а деякі обурюються, що вчителі задають мало завдань або домашнє завдання лише завантажує учня, але нічого нового йому не дає.

У сім'ї можна спостерігати дві крайності: деякі батьки виявляють повне невірчання в навчання своїх дітей, стверджуючи, що це справа школи, вчителів. Інші – навпаки, надмірно опікуються дітьми, а іноді й самі виконують за них домашнє завдання. Безумовно, і в першому, і другому випадках батьки чинять неправильно, ім треба знати, що виконанням домашніх завдань продовжується розпочата на уроці робота із засвоєння навчального матеріалу. Проте на відміну від роботи в класі, вона має характер індивідуальної самостійної діяльності, за якої кожен учень може працювати у звичному для себе темпі, користуватися ефективними засобами.

Недаремно В. Сухомлинський у книзі "Сті порад учителеві" зазначав, що ми маємо турбуватися, щоб у матері й батька було єдине уявлення про те, кого вони разом зі школою виховують. Добитися того, щоб батько і маті, як вихователі, виступали в єдності це означає навчити мудрості материнської та батьківської любові, гармонії, ласки й вимогливості. З великим тактом, не торкаючись особистого, часто болісного, ми прагнемо запобігти по-милкам батьків у цій найтоншій сфері духовного життя. Там, де немає мудрості батьківської педагогіки, любов матері й батька калічать дітей [4, с. 174]. Так, без сумніву, проблема організації домашньої навчальної роботи пов'язана з подоланням властивих для учня типових недоліків, а саме: фізичних перевантажень, одноманітності видів діяльності, невиконання домашніх завдань тощо.

Успішне вирішення такої складної проблеми, як успішне навчання дитини в школі, залежить, перш за все, від ефективної організації співпраці вчителів і батьків учня. Едність вимог сім'ї та школи до навчання та виховання дитини – важливий принцип її формування, підготовки до майбутнього самостійного життя.

Аналіз практичної діяльності вчителів початкової школи свідчить, що жодний, навіть дуже елітний та престижний навчальний заклад, не зможе повною мірою замінити сімейне виховання, спілкування дитини з батьками та рідними. Уже при першій появлі труднощів у навчанні, спілкуванні або відхилень у поведінці дитини батьки мають допомагати подолати їх.

Ми глибоко переконані в тому, що батькам корисно знати, які вміння й навички треба сформувати дитині для успішного навчання в початковій та основній школі, щоб за необхідності надати сину або доньці підтримку й сприяти їх набуттю або розвитку.

До таких умінь відносимо: вміння зібрати портфель; вітатися зі старшими та ровесниками; ставити запитання; відповідати на запитання; уважно слухати інших людей – дорослих і ровесників; виконувати домашні завдання та доручення дорослих; звертатися по допомозу, якщо щось незрозуміло або не виходить; зосереджено займатися однією справою, не відволікаючись на іншу; правильно користуватися підручником, книжкою, зошитом та іншими шкільними приладдями; розподіляти роботу за частинами; правильно сприймати й реагувати на зауваження; висловлювати свою згоду або незгоду з чим-небудь; аргументувати свою точку зору; поважати думку інших та рахуватися з нею; встановлювати та підтримувати дружні взаємини з ровесниками; самостійно користуватися громадським транспортом, грошима, засобами для проведення вільного часу; робити вибір, який забезпечить власну безпеку та безпеку здоров'я.

Непростою проблемою для батьків є виконання дитиною домашніх завдань. Як зарадити їй? Як допомогти?

Подаємо рекомендації батькам, які допоможуть дитині успішно виконувати домашні завдання.

1. Навчіть дитину правильно організовувати своє робоче місце.

2. Робоче місце має бути достатньо освітленим. Джерело світла – спереду або зліва, щоб на зошит не падала тінь від голови або руки.

3. Під час виконання уроків на столі не повинно бути сторонніх предметів. Доки дитина виконує домашнє завдання, бажано вимкнути телевізор, комп'ютер, пілосос тощо. Думка багатьох учених, що засвоєння навчального матеріалу краще відбувається під тиху класичну музику, себе не виправдовує. Тиша є найкращим звуковим фоном для розумової діяльності.

4. Привчайте дитину вчасно сідати за виконання домашніх завдань.

5. Виконувати їх бажано через годину-півтори після повернення зі школи, щоб дитина встигла відпочити від шкільних занять.

6. Якщо школярік відвідує гурток, секцію або спить після навчання в школі, виконувати уроки можна й пізніше, але в жодному разі не бажаю зволікати з їх виконанням і відкладати це на вечір.

7. Не дозволяйте дитині занадто довго працювати за робочим столом. Своєчасно влаштовуйте невеликі перерви для відпочинку.

8. Батьки досить часто вимагають, щоб дитина не вставала з-за столу, доки не виконає всі уроки. Але їм необхідно пам'ятати, що для шести-семирічної дитини час неперервної роботи має не перевищувати 25 хвилин, у 4 класі він може сягати до 40 хвилин. Потрібно зробити перерву на 5–10 хвилин, під час якої варто виконати інтенсивні фізичні вправи, присідання, стрибки тощо.

Пропонуємо Вашій увазі пам'ятку, як привчити дитину самостійно виконувати домашні завдання.

1. Почніть із предмета, який найлегше дается Вашій дитині, і не відповідайте на жодне із запитань, звернених до Вас, доки завдання не буде виконане до кінця. Погляньте, чи є неточності, запропонуйте дитині самостійно їх виявити. Намагайтесь уникати слова *помилка*. Не висмійте помилки своїх дітей!

2. **Математика.** Таблицю множення повісьте над робочим столом, у куточку відпочинку, вчіть за нею одночасно множити і ділити. Випереджайте програму школи, вивчіть всю таблицю. Навчайте читати задачі та уявляти те, про що йдеться в умові. Якщо дитина не може впоратися із задачею, то покажіть, як це можна зробити за допомогою наочності, моделі або прикладу розв'язання іншої задачі.

3. **Читання.** Спочатку дитина читає самостійно, потім перекаює прочитане. Якщо вона перекаже певне місце тексту неповно, то порадьте її прочитати текст повторно. Обов'язково читайте з дитиною книжки вголос, по черзі, а де можливо – у ролях.

4. **Українська мова.** Якщо у дитини виникають труднощі, виконайте з нею вправу усно, але не пишіть у підручнику ані букв, ані слів. Під час письмового виконання дитина ще раз усі пригадає. Вийдіть із кімнати, доки вона не виконає домашнє завдання.

5. **Я і Україна. Навколошній світ.** Привчайте дитину навчатися не лише за підручником. Вписуйте для неї журнали, купуйте додаткову літературу, користуйтесь і навчайте дитину працювати з довідковими джерелами. Із періодичних видань робіть вирізки, а добірки за темами впорядковуйте у папках – це знадобиться їй у наступних класах.

Хочемо зазначити також, що батькам не варто давати дитині додаткові завдання, крім тих, які йому задавали в школі. Не забувайте, що в дитині згідно з розкладом буває відповідна кількість уроків, тому її працездатність упродовж дня знижується.

Необхідно пам'ятати, що у 1 класі домашні завдання не задаються; у 2–4 класах обсяг навчального матеріалу має становити чверть обсягу виконаного на уроці. Згідно з рекомендаціями МОН України витрати часу на викладання домашнього завдання у другому класі не має перевищувати однієї години, у третьому класі – 1 год. 30 хв., у четвертому – до двох годин. Домашнє завдання не задають на канікули, вихідні та святкові дні.

Не примушуйте дитину переписувати або переробляти неякісно виконану роботу. Можна запропонувати

ретельніше перевірити її, виправити помилки, але переписувати не бажано. Повторне виконання вже зробленого завдання (навіть з помилками) сприймається дитиною як безглузда трата часу, нудна справа. Воно помітно знижує інтерес і бажання навчатися, впливає на формування самооцінки.

Радимо батькам стежити за тим, чи дитина виконала всі домашні завдання (як усні, так і письмові). Якщо дитина засвоїла навчальний матеріал неповною мірою, необхідно попрацювати з нею, додатково пояснити те, що їй було незрозумілим.

Допомагаючи дитині виконувати домашні завдання, постійно підбадьорюйте її, підказуйте, пояснюйте, якщо їй щось важко дается, але в жодному разі не робіть уроки за неї, не підміняйте її діяльність власною. Вимагайте, щоб письмові домашні завдання були виконані чисто й охайно.

Загальновідомо, що початкова школа дає учніві наукові знання й прищеплює вміння навчатися. Сім'я ж забезпечує й формує практичний життєвий досвід, виховує вміння співпереживати, толерантно ставитися до інших людей, відчувати їхній стан, поважати їхню індивідуальність. Людина, яка за певних обставин у дитинстві була позбавлена батьківської любові, ніжності, турботи, росте замкнутою, некомунікальною. У благополучній родині дитина – найбільша цінність для батьків, бабусь і дідусів, усієї рідин. Вони намагаються за будь-яких обставин зрозуміти її, краще пізнати, ставляться до неї з повагою.

Для поліпшення психологічного мікроклімату в сім'ї, побудови довірливих стосунків між батьками та дітьми подаємо низку **рекомендацій**, дотримання яких сприяє цьому. Зупинимося на їх характеристиці детальніше.

1. Якщо дитина дійсно має потребу в спілкуванні з Вами, залиште всі свої справи, вислухайте її, поговоріть з нею.

2. Завжди радьтесь з дитиною, не дивлячись на її вік.

3. Визнавайте свої помилки, яких Ви припустилися у ставленні до неї.

4. Якщо Ви в чомусь неправі, не бійтесь вибачитися.

5. Частіше ставте себе на місце дитини.

6. У своєму мовленні намагайтесь не вживати слова і вирази, які можуть ображати й травмувати Вашу дитину.

7. Намагайтесь не піддаватися дитячим проханням і прімхам, не реагуйте на слози, якщо Ви впевнені, що це каприз, миттєва забаганка.

8. Зберігайте самоконтроль навіть тоді, коли вчинок дитини дратує Вас, виводить із рівноваги.

9. Виявляйте інтерес і зацікавленість до подій, які відбуваються в житті дитини, радійте разом з нею її успіхам, підтримуйте в разі невдач.

10. Пам'ятайте: "Дитина потребує Вашої любові саме тоді, коли найменше її заслуговує" (Ерма Бомбек).

Література

1. Мартиненко С. М. Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи: науко-метод. посіб. / С. М. Мартиненко. – К. : Сім кольорів, 2010. – С. 144 – 171.

2. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: науково-метод. посіб / О. Я. Савченко. – К. : СПД "Цудзинович Т.І." – 2007. – С. 76–86.

3. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручн. / О. Я. Савченко. – К. : Грамота. – 2012. – С. 234–258.

4. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1988. – С. 173–175.

«ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

щомісячний науково-методичний журнал

№ 03 (549) БЕРЕЗЕНЬ 2015

Засновники –
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

Видавець –
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

Видається з липня 1969 року
Київ

Журнал включено до переліку наукових
видань ВАКу України, в яких можуть
публікуватись основні результати
дисертаційних робіт

Головний редактор

Алла ЛУК'ЯНЕЦЬ, кандидат педагогічних наук,
заслужений працівник народної освіти України

Редакційна рада:

Іван БЕХ, Надія БІБІК, Микола ВАШУЛЕНКО,
Олександра САВЧЕНКО.

Редакційна колегія:

Галина ДРЕВАЛЬ, Валентина ЗАТОРЖИНСЬКА,
Олександр КИРИЧУК, Людмила КОВАЛЬ,
Ярослава КОДЛЮК, Юлія КОЛЕСНИКОВА
(*засідувач відділу*), Тетяна КОХНО,

Людмила ЛІЩИНСЬКА (*засідувач відділу*),

Людмила ЛОПУШАНСЬКА (*відповідальний*

секретар), Алевтина ЛОТОЦЬКА, Світлана
МАРТИНЕНКО, Віра МЕЛЕШКО, Олександр
МИТНИК, Антоніна МОВЧУН, Ізольда

НІЗЕЛЬСЬКА (*заступник головного редактора*),

Тамара ПІРОЖЕНКО, Тамара ПОНІМАНСЬКА,

Катерина ПОНОМАРЬОВА, Катерина ПРИЩЕПА,

Тетяна ПУШКАРЬОВА, Світлана СТРІЛЕЦЬ,

Володимир ТИМЕНКО, Ольга ХОРОШКОВСЬКА,

Людмила ХОРУЖА, Михайло ЧЕМБЕРЖІ,

Тетяна ЯРЕМЧУК (*засідувач відділу*).

Комп'ютерна верстка

Ніна ГОЛЯК.

Дизайн обкладинки

Володимир ЩЕРБАЧЕВИЧ.

Зареєстровано Державним комітетом інформаційної
політики, телебачення та радіомовлення України
серія КВ, №6506 від 09.09.2002 року.

Підписано до друку 25.02.2014. Формат 84x108/16.
Папір газетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 6,72.

Умовн. фарбовідб. 6,72. Обл.-вид. арк. 9,75.

Наклад 794 прим. Зам. 0104503.

Адреса редакції: 04213, Київ,
вул. Прирічна, 25-А, к. 12,
тел./факс (044) 501-03-87
www.pochatkovaya-shkola.net
e-mail: pochatkova@bigmir.net

Видрукувано у видавництві
«Преса України». 03148, Київ, вул. Героїв Космосу, 6
<http://www.pressa.kiev.ua/>. Якість друку повністю відповідає наданому видавцем видавничому оригіналу.

© «Початкова школа», 2015

ЗМІСТ

у Міністерстві освіти і науки України

Полянський П. Про неухильне дотримання принципів
гарантування свободи педагогічної діяльності вчителя 1

Теорія і практика виховання особистості

Бех І. Молодший школяр у вікових закономірностях 2

Психолого-педагогічний практикум

Кочерга О., Назарова Л. Вплив психофізіологічних можливостей
учня на результат навчання 7

Методика навчання

Савченко О. Мета і результат уроку в контексті
компетентнісого підходу 10

Левандович О. Країна дитячої творчості 16

Прищенко М. Компетентнісно зорієнтовані задачі
на уроці математики в 1 класі 19

Логачевська С., Логачевська Т. Узагальнення вивчёного в 4 класі.

“Перетворення іменованих чисел” 23

Латковська Т. Складання творів за ілюстраціями 25

Базарницька І. Урок з природознавства у 2 класі 27

Тончій В. Образ птаха в образотворчому та музичному мистецтвах 31

Чорний С. Музика єднає світ 34

Сільська школа

Мелешко В. Реалізація змісту освіти в малочисельній
початковій школі на засадах рівневої диференціації 38

Для шкіл національних меншин

Хорошковська О. Аналіз змісту навчання української мови
у програмах та підручниках для початкових класів шкіл
з національними мовами викладання 42

Авторська програма

Кравчук О. Пізнаємо себе і світ навколо нас 46

Школа і родина

Мартиненко С. Як батьки можуть допомогти дитині
навчатися в школі 48

Здоров'я дітей – багатство нації

Таранушенко Т. Гіперактивна дитина й молодша школа 50

Нам пишуть

Авдусенко Л., Ситник О. Розвиток умінь ставити запитання 52

Гладкий М. Учнівські “зошити друзів” та проблеми виховання
дітей молодшого шкільного віку 53

Пашкова В. Урок мужності (3 клас) 55

Бульбах Т. Підготовка та проведення уроків з мультимедійною
підтримкою в початкових класах 56

Слово художній самодіяльності

Колесникова Ю. Свято Букваря 58

Фіщенко Н. Книга – криниця знань 59

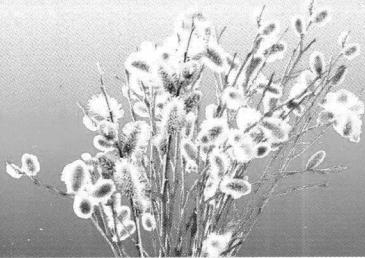
Рукавець О., Остапенко А. Лелека – птах моого дитинства 61

Передрук будь-якого матеріалу українською або іншими мовами
без письмової згоди редакції заборонено.

ПОЧАТКОВА ШКОЛА

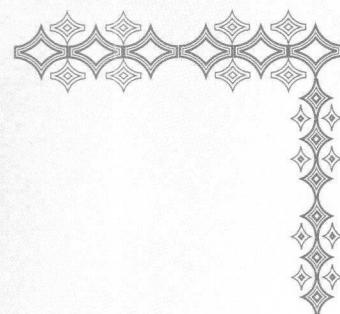
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

До статті
І.Базарницької
(див. с. 27)

Жайворонки прилетіли, а ми весну зустріли. Ірина Іщенко, старший вчитель Виноградівської ЗОШ І–ІІ ст. Баштанського р-ну Миколаївської обл.

1-Б клас – за єдину Україну!
Кукурудзяк Тетяна, старший
учитель КЗ “Гуляйпільська ЗОШ
І–ІІІ ст. № 1” Гуляйпільської
районної ради Запорізької обл.

